

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Nicole Firlová

Amnestie a milost jako ústavněprávní instituty na území
České republiky
(v letech 1918 až po současnost)

Bakalářská práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Amnestie a milost jako ústavněprávní instituty na území České republiky (v letech 1918 až po současnost) vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 15. května 2017

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala panu Doc. JUDr. Jiřímu Jiráskovi, CSc., vedoucímu mé bakalářské práce za cenné rady a připomínky, které mi poskytl při tvorbě bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. Pojem amnestie a milost	7
1.1 Vymezení pojmů.....	7
1.2 Formy milosti a amnestie.....	7
2. Instituty milosti a amnestie v letech 1918 až 1948.....	9
2.1 Prozatímní ústava.....	9
2.2 Ústava ze dne 29. února 1920.....	10
3. Období po 2. světové válce do rozpadu Československa.....	12
3.1 Ústava ze dne 9. května 1948.....	12
3.2 Amnestie a milost podle ústavy z roku 1960.....	13
3.3 Ústavní zákon ze dne 27. října 1968.....	14
4. Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992.....	20
4.1 Amnestie a milost po rozpadu federace, zakotvení v Ústavě ČR	20
4.2 Amnestie a milosti Václava Havla jako prezidenta České republiky.....	21
4.2.1 Amnestie v letech 1993 a 1998	21
4.2.2 Neudělené amnestie	22
4.2.3 Žádosti o milost	23
4.3 Amnestie Václava Klause ze dne 1.1.2013.....	23
4.4 Amnestie a milosti prezidenta Miloše Zemana.....	29
Závěr	32
Bibliografie.....	34
Abstrakt	38
Klíčová slova	39

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem se rozhodla vybrat si konkrétní pravomoci prezidenta republiky, a sice amnestii a milost. Jedná se o významné pravomoci prezidenta republiky, na které bych se ráda hlouběji podívala. Z největší části bych se chtěla zabývat především institutem amnestie. Pokud se podíváme pár let zpátky, na dobu úřadování prezidenta Václava Klause nebo i ještě jeho předchůdce Václava Havla, zjistíme, že oba tito prezidenti své pravomoci dané jim Ústavou využili a vyhlásili amnestii. V obou případech se jednalo o amnestii velkého rozsahu. Ani jedna z těchto velkých amnestií se kritice nevyhnula. Ve společnosti to vyvolalo rozporuplné reakce a jak již tomu tak bývá, našli se jak silní odpůrci, tak i tací, kteří amnestii přivítali. Především amnestie exprezidenta Václava Klause v roce 2013 byla po poměrně dlouhou dobu terčem silné kritiky.

Proč institut amnestie dokáže vyvolat tak silné reakce ve společnosti? Jak často jednotliví prezidenti využili tohoto práva? Je správně, že Ústava umožnila prezidentu republiky užít institut amnestie a milosti? Všemi těmito otázkami a spousty dalšími, které se naskytnou, bych se chtěla ve své práci postupně zabývat.

V první části se nejprve pokusím vymezit tyto jednotlivé pravomoci prezidenta republiky, pokusím se poukázat na základní odlišnosti amnestie a milosti. Následovat bude historický pohled na oba tyto instituty. Zaměřím se na jednotlivé ústavy, které tato práva zakotvila. Vrátím se až do období první republiky k tehdejší Prozatímní ústavě a postupně přes jednotlivé ústavy se dostanu až k té současné. Mé pozornosti neuniknou konkrétní vyhlášené amnestie a milosti jednotlivých prezidentů. Především bych chtěla poukázat na velkou amnestii prezidenta Václava Havla, která proběhla v roce 1990 a lednovou amnestii jeho nástupce Václava Klause v roce 2013. Krátce bych se také ráda podívala na to, jak s těmito pravomocemi nakládá současný prezident Miloš Zeman.

Pro svou práci budu využívat především jednotlivé právní předpisy, konkrétně jednotlivé ústavy a také vybraná rozhodnutí jednotlivých prezidentů vztahujících se k amnestii. Dále budu vycházet také z internetových stránek, a to především v souvislosti s amnestií Václava Klause. V neposlední řadě budu využívat různé publikace a články vztahující se k celé problematice amnestie a milosti.

Cílem mé práce je analyzovat vývoj institutů amnestie a milosti na území České republiky od samotného počátku vzniku Československé republiky, tedy od roku 1918 až po současnost, dnes již samostatnou Českou republiku. Podrobněji se podívám na některé amnestie, na konkrétní prezidenty a v souvislosti s nimi, jak nakládali s těmito pravomocemi,

zda je využívali až příliš nebo naopak, zda s nimi zacházeli opatrně a využívali je šetrněji. V návaznosti na to se pokusím podat námět k zamyšlení se, zda a jak moc by se těchto pravomocí mělo využívat.

1. Pojem amnestie a milost

1.1. Vymezení pojmů

Pojem amnestie si můžeme představit jako akt prezidenta republiky, který jej opravňuje neurčitěmu okruhu osob splňující určitá kritéria prominout nebo zmírnit tresty, případně nařídít, aby se trestní stíhání nezahajovalo a pokud již zahájeno bylo, aby se v něm nepokračovalo. Právem udělit amnestii však disponuje i vláda České republiky, a to v oblasti přestupků.¹

Naproti tomu milost, je rozhodnutí prezidenta republiky, kterým opět promíjí či zmírňuje tresty, anebo nařizuje, aby se trestní stíhání nezahajovalo a pokud již zahájeno bylo, aby se v něm dále nepokračovalo, nicméně v tomto případě rozhodnutí směřuje vůči konkrétnímu pachateli trestného činu. Milost může, ale nemusí být podmíněna žádostí ať už obviněného či jiných osob.²

Základní odlišnost těchto dvou institutů tedy spočívá v tom, že amnestie je aktem hromadným, kdežto milost je akt individuální. Další rozdílnost lze spatřovat v institutu kontrasignace, nebo-li spolupodpisu předsedy vlády. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v čl. 62 písm. g) zakotvuje pravomoc prezidenta republiky odpouštět a zmírňovat tresty a také zahlazovat odsouzení. Aby prezident mohl učinit takový úkon, nepotřebuje k tomu spolupodpis předsedy vlády. Naproti tomu článek 63 odst. 1 písm. j) a k) téhož zákona umožňuje prezidentu republiky nařídít nezahájení trestního řízení, popřípadě nepokračování v trestním řízení a dále také umožňuje udělit amnestii. Jestliže však prezident chce učinit takový úkon, musí si vyžádat spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, jak již plyne z čl. 63 odst. 3 Ústavy České republiky. Jinými slovy, udělení amnestie podléhá kontrasignaci, naproti tomu udělení individuální milosti ve formě agraciace a rehabilitace nikoli.

1.2. Formy milosti a amnestie

U institutů milosti a stejně tak i amnestie rozlišujeme různé formy, a sice agraciace, abolice a rehabilitace.

Pojem agraciace můžeme definovat jako prominutí či zmírnění již pravomocně uloženého trestu a to ať už celého trestu nebo jen jeho zbytku. Předpokladem však je, že takový trest

---

¹HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. Praha: C.H.Beck, 2009. 1459s

²Tamtéž

ještě nebyl vykonán. Pokud ale trest už z části vykonán byl, pak se pochopitelně promine jen jeho zbylá část. Nutno také podotknout, že agraciace se nevztahuje na ochranná opatření.³

Druhou formou milosti i amnestie je abolice. Abolice znamená, že tam, kde ještě trestní stíhání zahájeno nebylo, už se nezahájí. Jestliže ale trestní stíhání již zahájeno bylo, potom lze nařídit, aby se v něm nadále nepokračovalo.⁴

V případě odstranění právních následků odsouzení, případně jejich zmírnění, hovoříme o rehabilitaci. Na osobu na níž se amnestie vztahovala nebo na osobu, které byla udělena milost se pak hledí jako na bezúhonnou za předpokladu, že se nedopustila jiného jednání, v důsledku kterého byla odsouzena a toto odsouzení nebylo zahlazeno.⁵

---

³ KLÍMA, Karel a kol. (ed). *Komentář k Ústavě a listině – 1. díl*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 474 (čl. 62 písm. g) Ústavy), s. 493 (čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy)

⁴ Tamtéž

⁵ Tamtéž, s. 475 (čl. 62 písm. g) Ústavy), s. 493 (čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy)

2. Instituty milosti a amnestie v letech 1918 – 1948

2.1. Prozatímní ústava

Právo prezidenta republiky udílet milosti a vyhlášovat amnestie bylo zakotveno již v zákoně č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě. § 10 písm. g) umožnil prezidentovi prominout anebo zmírnit tresty, včetně právních následků daného trestného činu a také nařídit nezahájení trestního řízení, případně jeho zastavení. Aby tento akt nemohla stihnout neplatnost, bylo nutné jej opatřit spolupodpisem příslušného člena vlády.

Pravomocí vyhlásit amnestii však nedisponoval pouze prezident republiky, tuto pravomoc měl i tehdejší Národní výbor. Ukončení války a změna politického režimu podnítila právě onen Národní výbor k vyhlášení amnestie dne 5. listopadu 1918 a to nařízením č. 28/1918 Sb. z. a .n. Prominutí trestu či zastavení trestního stíhání se vztahovalo na nespočet trestných činů souvisejících s politickými delikty. Národní výbor prominul například trestné činy spáchané do 28. října 1918 pokud jej osoby spáchaly z bídy, nerozvážnosti, zlosti způsobené válkou či z nějakých politických pohnutek.

Své právo vyhlásit amnestii využil i tehdejší prezident první Československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk, který tak učinil 21. ledna 1919. Rozhodl tak o zastavení trestních řízení, která byla odložena v důsledku války a která doposud ještě zahájena nebyla.⁶ Prominutí trestu se vztahovalo na osoby odsouzené k výkonu trestu na svobodě, který však nesměl přesahovat dva roky. V případě ale, že osobám trest převyšoval 6 měsíců, byl jim takový trest prominut tehdy, jestliže až do vyhlášení tohoto nařízení se nedopustily ničeho, co by vedlo k soudnímu stíhání ať už pro některý zločin, přečin či přestupek.⁷

Další amnestii, kterou tehdejší prezident republiky vyhlásil, byla ze dne 22. července 1919 a týkala se osob, které byly od 25. července 1914 do 28. října 1918 ve vojenské službě. Trestní řízení mohla být proti těmto osobám zastavena v případě, že za trestný čin, kterého se dopustily, nebyl uložen trest vyšší než pět let. Pokud by nastala situace, že voják spáchal více trestných činů a byl u jen jednoho jediného trestného činu sazba převyšovala pět let, amnestie se na něj nevztahovala. Dále prezident prominul tresty, jejichž sazba nepřesahovala dva roky v případě, že osoba, která daný trestný čin spáchala, tak učinila ještě před svým nástupem na vojenskou službu. Stejně jako v předchozím rozhodnutí prezidenta republiky, u trestů

---

⁶ŠMIDRKAL, Václav. Fyzické násilí, státní autorita a trestní právo v českých zemích 1918-1923. *Český časopis historický*, 2016, roč. 114, č. 1, s. 110.

⁷Rozhodnutí Prezidenta republiky č. č. MS01/19 ze dne 21. ledna 1919

přesahujících šest měsíců, si osoba musela počínat tak, aby nemohla být soudně stíhána pro zločin, přečin či přestupek.⁸

U příležitosti prvního výročí první Československé republiky prezident vyhlásil 21. října 1920 další amnestii. Ta se vztahovala na osoby, které se po založení republiky, tedy po 28. říjnu dopustily trestného činu v oblasti politické.⁹

2.2. Ústava ze dne 29. února 1920

Také ústava z roku 1920 zakotvila právo prezidenta republiky udílet milosti a to dle § 64 odst. 1, bodu 10. V hlavě čtvrté – moc soudcovská téhož zákona, najdeme v § 103 rovněž právo udělit milost a amnestii. Prezident republiky tak mohl opět promíjet či zmírňovat tresty, nařizovat nezahájení trestního řízení, případně jeho zastavení, pokud již zahájeno bylo. Tento akt se také vztahoval na ztrátu volebního práva do tehdejšího Národního shromáždění a i jiných zastupitelských sborů s výjimkou soukromožalobních trestných činů. Ústava také dále stanovila, že tento prezidentův akt se nesmí vztahovat na člena vlády, který porušil ústavní či jiné zákony v oboru své úřední působnosti a byl za to odsouzen či obžalován.¹⁰

Zajímavá je v tomto případě otázka kontrasignace. § 68 stanovil, že prezidentův úkon ať už moci vládní či výkonné potřebuje ke své platnosti spolupodpis příslušného člena vlády. Nicméně není zde žádná zmínka o tom, že by se nutnost spolupodpisu vyžadovala u aktu soudní povahy. Jak už jsem výše uvedla, právo prezidenta republiky udělit milosti a amnestie bylo zakotveno v části čtvrté nazvané jako moc soudcovská. Z toho lze dovodit, že od roku 1920, kdy byla přijata nová ústava, už prezident republiky nepotřeboval k těmto úkonům spolupodpis odpovědného člena vlády. Jinými slovy, ke své platnosti již akt nevyžadoval kontrasignaci.

Ani v tomto období prezident republiky nemarnil a několikrát využil svého práva daného mu ústavou a vyhlásil amnestii. V souvislosti s ustavením prvního Národního shromáždění vzešlého z voleb vyhlásil prezident 27. května 1920 politickou amnestii. Jak už z názvu plyne, prezident republiky nařídil prominutí trestných činů politických. V případě probíhajícího řízení o trestném činu v politické oblasti, bylo řízení zastaveno a stejně tak i v případě, že řízení, které ještě zahájeno nebylo, se po tomto rozhodnutí dále nezahajovalo. Amnestie se

---

⁸Rozhodnutí Prezidenta republiky č. MS03/19, o amnestii ze dne 22. července 1919

⁹ŠMIDRKAL, Václav. Fyzické násilí, státní autorita a trestní právo v českých zemích 1918-1923. *Český časopis historický*, 2016, roč. 114, č. 1, s. 110.

¹⁰ zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky

však nevztahovala na osoby, které se dopustily vraždy, úmyslného zabití, vyzvědačství či například osoby, které utekly za hranice státu a do tohoto rozhodnutí se nevrátily.¹¹

O dva roky později byla vyhlášena další amnestie. 13. únor 1922 byl stěžejní pro osoby, které byly odsouzeny za účast na komunistických protizákonnostech v prosinci roku 1920.¹² Ještě téhož roku prezident opět využil svého práva a 5. června 1922 nařídil zastavení trestního řízení proti osobám ve vojenské službě, kterým taktéž prominul tresty za trestné činy spáchané před nastoupením do vojenské služby, jestliže se jednalo o trest peněžité povahy nebo trest nepřevyšující šest měsíců.¹³ Uplynul měsíc od poslední amnestie a prezident republiky 24. července opět vydal rozhodnutí, kterým prominul některé tresty, rozhodl o zastavení řízení a nařídil, aby se nezačínající řízení pro příslušné trestné činy už nezačínala. Tentokrát se však amnestie netýkala ani trestných činů politických ani osob ve vojenské službě. Promíjely se přestupky či přečiny jako zatajování zásob obilí a luštěnin a úmyslné porušení dodávkové povinnosti obilí a luštěnin. Osoba, která takový přestupek nebo přečin spáchala, však musela dodat soudu příslušnou dodávku ze sklizně a zaplatit určitou peněžitou částku, která se odvíjela od množství nedodaného obilí či luštěnin.¹⁴

Kromě amnestií prezident republiky na návrh ministra spravedlnosti uděloval i milosti. Jednalo se o individuální a komplikovanější případy, pro které soudy mnohdy nemohly nalézt řešení. V letech 1922 a 1923 kancelář prezidenta republiky obdržela vysoký počet návrhů na milosti, řádově se jednalo o několik tisíc případů týkajících se přibližně 3.000 osob. Některé úředníky působící na Pražském hradě, to překvapilo, jelikož byli toho názoru, že institut milosti je aktem výjimečným, a proto by se měl aplikovat s jistou opatrností a úsporností. Naproti tomu ministerstvo spravedlnosti uvedlo, že počet návrhů na milost ve srovnání s Rakouskem není tak vysoký.¹⁵

---

¹¹Rozhodnutí Prezidenta republiky č. MS02/20, o amnestii ze dne 27. května 1920

¹²Rozhodnutí Prezidenta republiky č. MS01/22, o amnestii ze dne 13. února 1922

¹³Rozhodnutí Prezidenta republiky č. MS02/22, o amnestii ze dne 5. června 1922

¹⁴Rozhodnutí Prezidenta republiky č. MS03/22, o amnestii ze dne 24. července 1922

¹⁵ŠMIDRKAL, Václav. Fyzické násilí, státní autorita a trestní právo v českých zemích 1918-1923. *Český časopis historický*, 2016, roč. 114, č. 1, s. 112.

3. Období po 2. světové válce do rozpadu Československa

3.1. Ústava ze dne 9. května 1948

Po druhé světové válce, byla dne 9. května 1948 přijata nová ústava. Tato ústava ponechala prezidentu republiky právo udělit amnestii, prominout či zmírnit tresty, jakož i právní následky odsouzení a také nařít, aby nebylo trestní stíhání zahájeno, a pokud již k němu došlo, aby bylo zastaveno. Nařít nezahájení či zastavení trestního řízení však prezident republiky nemohl u soukromožalobních trestných činů. § 78 zakotvil možnost stíhat prezidenta pro velezradu a v případě, že by došlo k zahájení takového řízení, pak by prezidentu republiky již nenáležela práva udělit amnestie či milosti. Další omezení prezidentova práva udělit amnestii a milost se vztahovala na členy vlády, v případě, že by ať už úmyslně nebo i z hrubé nedbalosti ve své úřední povinnosti porušili ústavní nebo jiné zákony.¹⁶

V předchozí ústavě z roku 1920 prezident republiky, pokud chtěl vyhlásit amnestii nebo udělit milost nepotřeboval spolupodpis příslušného člena vlády, jelikož amnestie a milost byly zařazeny do moci soudcovské. Květnová ústava z roku 1948 se toho již nedržela, naopak v § 77 stanovila, že prezident republiky bude ke všem úkonům, jak moci vládní, tak moci výkonné potřebovat spolupodpis odpovědného člena vlády.¹⁷

V roce 1948 byl úřadujícím prezidentem Klement Gottwald, který 19. června téhož roku vydal rozhodnutí o amnestii. Ta se vztahovala na peněžitě tresty a náhradní tresty na svobodě. Na koho se však amnestie nevztahovala, byť byl uložen ať už peněžitý nebo náhradní trest na svobodě, byla osoba německé národnosti.¹⁸

Po smrti Gottwalda na jeho počest vyhlásil další československý prezident Antonín Zápotocký spolu s vládou Československé republiky dne 4. května 1953 další amnestii. Prezident promíjel tresty nápravného opatření, tresty dočasně odnětí svobody a v případě trestů odnětí svobody na doživotí je snížil na tresty odnětí svobody v délce dvaceti let. Dále například promíjel i peněžitě tresty, které nepřesáhly částku 20 000 Kčs.¹⁹ Vláda pak vyhlásila amnestii v oboru správního práva trestního. Promíjela tresty odnětí svobody za přestupky, peněžitě pokuty nepřevyšující částku 30 000 Kčs nebo i tresty veřejného pokárání.²⁰

---

¹⁶zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky

¹⁷Tamtéž

¹⁸Rozhodnutí Prezidenta republiky č. 1178/1948 Ú.I., o amnestii v oboru občanského trestního soudnictví ze dne 19. června 1948

¹⁹ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/1954 Ú.I., o amnestii ze dne 4. května 1953

²⁰Usnesení vlády č. 2/1953 Ú.I., o amnestii v oboru trestního práva ze dne 4. května 1953

Antonín Zápotocký spolu s vládou Československé republiky vyhlásil u příležitosti desátého výročí osvobození Sovětskou armádou další amnestii a to dne 9. května 1955.²¹ Po smrti Antonína Zápotockého pak byla na jeho počest novým prezidentem republiky Antonínem Novotným vyhlášena další amnestie a to dne 1. prosince 1957.²² V tento den byla vyhlášena amnestie i vládou tehdejší Československé republiky, a to v oblasti správního práva trestního.²³

3.2. Amnestie a milost podle ústavy z roku 1960

Píše se rok 1960 a Národní shromáždění Československé republiky přijalo 11. července 1960 ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky. Tzv. socialistická ústava v článku 62 odst. 1 bodu 10 umožnila prezidentu republiky udělit amnestii, dále měl také pravomoc zmírnit či dokonce prominout tresty, které byly uloženy trestními soudy a v neposlední řadě také nařídit nezahájení trestního stíhání. Pokud však již trestní stíhání zahájeno bylo, bylo v jeho pravomoci, takové trestní stíhání zastavit.

Tehdejší prezident Československé socialistické republiky Antonín Novotný využil svého práva daného mu ústavou a v květnu roku 1960 vyhlásil amnestii. Uvádí se, že bylo propuštěno 5 601 politických vězňů, tedy zhruba 64 procent.²⁴

Zajímavé je, že v první části v článku I. prezidentova rozhodnutí o amnestii bylo uvedeno, že promijí tresty odnětí svobody, které již byly pravomocně uloženy nebo případně zbytky těchto trestů za podmínky, že do deseti let od tohoto rozhodnutí se osoba nedopustí úmyslného trestného činu.²⁵ Je to zvláštní případ amnestie, jelikož prezident stanovil jistou podmínku, která musí být naplněna, aby dané osobě byl prominut trestný čin. Podobný institut obsahující podmínku, že osoba bude propuštěna na svobodu, pokud v budoucnu povede řádný život, nalezneme v současném trestním zákoníku v § 88, který hovoří o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.²⁶ S ohledem na současné znění § 88 trestního zákoníku se tak nabízí otázka, zda se tento prezidentův akt dá nazvat jako amnestie či zda to neodpovídá spíše podmínce. Přestože to v tomto případě vypadá na podobnost s již zmíněným podmíněným propuštěním, jsou zde značné odlišnosti mezi těmito dvěma instituty. Trestní

---

²¹Rozhodnutí Prezidenta a vlády republiky Československé č. UL01/55, o amnestii ze dne 9. května 1955

²²Rozhodnutí Prezidenta a vlády republiky Československé č. UL01/57, o amnestii ze dne 1. prosince 1957

²³Usnesení Vlády republiky Československé č. UL02/57 o amnestii v oboru trestního práva správního ze dne 1. prosince 1957

²⁴ROKOSKÝ, Jaroslav. Amnestie 1960. *Paměť a dějiny*, 2011, roč. V, č. 1, s. 36.

²⁵ Rozhodnutí Prezidenta republiky a vlády Republiky Československé č. 54/1960 Sb., o amnestii ze dne 9. května 1960

²⁶ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákoník předpokládá, že odsouzený povede v budoucnu řádný život, nicméně jsou zde ještě další podmínky, a to co do již vykonaného trestu. Ovšem i z těchto podmínek jsou výjimky, jak uvádí § 88 odst. 2 trestního zákona, a to pokud je zjevné, že by odsouzený mohl vést řádný život, dále jestliže prokázal dosud vzorné chování a řádně plnil své povinnosti. Následující odst. 3 uvádí okolnosti, k nimž má soud přihlédnout v případě rozhodování o podmíněném propuštění. Následující odst. 4 a odst. 5 pak uvádí podmínky při spáchání závažnějších trestných činů.²⁷ Naproti tomu v případě prezidentského aktu je stanoveno pouze, že osobě bude trest prominut, jestliže po následujících 10 letech nespáchá žádný úmyslný trestný čin²⁸, žádná další omezení co do vykonání již uloženého trestu, vzorného chování či plnění povinností, případně existencí okolností, k nimž se má přihlížet, zde nejsou. Ve výsledku tedy by se na první pohled může jednat o podobné instituty, ve skutečnosti tomu tak není, a to s ohledem na výše uvedené rozdíly.

Ve druhé části rozhodnutí o amnestii je uvedeno, že amnestie se vztahovala na pachatele, kteří se dopustili takového činu, jehož následkem byl trest odnětí svobody, trest nápravného opatření nebo například trest peněžitě povahy. V závěrečné třetí části je uvedeno, že veškerá předchozí rozhodnutí podle I. a II. části se nevztahují na osoby, které hrubě porušují své chování ve smyslu nápravy.²⁹

Již zmiňovaná amnestie ze dne 9. května 1960 se týkala okolo 200 000 osob. Z nich pak bylo zhruba ještě padesát osob do 20. července téhož roku vzato zpátky do výkonu trestu.³⁰

3.3. Ústavní zákon ze dne 27. října 1968

O osm let později po tzv. socialistické ústavě byl 27. října 1968 přijat nový ústavní zákon, a sice ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci. Jak již z názvu plyne, tento ústavní zákon změnil původně unitární stát na stát federativní. Hlava čtvrtá tohoto ústavního zákona je věnována prezidentu republiky. Článek 61 nám uvádí demonstrativní výčet pravomocí, které ústava prezidentu republiky přiznává. Jak již tomu bylo i v předchozí ústavě, i zde je v čl. 61 odst. 1 písm. j) zakotveno právo prezidenta udělit amnestii, v případě trestů uložených trestními soudy může prezident takovéto tresty zmírnit či prominout. Pokud bude zahájeno trestní stíhání, prezident má tu pravomoc nařídit, aby se v tom daném trestním

---

²⁷ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

²⁸ Rozhodnutí Prezidenta republiky a vlády Republiky československé č. 54/1960 Sb., o amnestii ze dne 9. května 1960

²⁹ Tamtéž

³⁰ ROKOSKÝ, Jaroslav. Amnestie 1960. *Paměť a dějiny*, 2011, roč. V, č. 1, s. 49.

stíhání nepokračovalo. Jestliže trestní stíhání ještě zahájeno nebylo, potom mohl prezident republiky nařídit, aby se takové trestní stíhání ani nezahajovalo. Ve srovnání s předchozí ústavou z roku 1960 je zde zakotvena i pravomoc prezidenta republiky zahladit odsouzení.

Jak už tomu bylo i v předchozích letech, nově nastupující prezident Ludvík Svoboda využil svého ústavně zakotveného práva a dne 9. května 1968 u příležitosti padesátého výročí vzniku samostatné Československé republiky vyhlásil amnestii.³¹ Ludvíka Svobodu ve funkci prezidenta republiky vystřídal Gustav Husák. I tento prezident několikrát využil ústavou mu přiznané právo vyhlásit amnestii. Rok 1980 se nesl ve znamení 35. výročí vyvrcholení národně osvobozenického boje a současně i osvobození republiky Sovětskou armádou a právě i v důsledku těchto událostí byla dne 8. května 1980 vyhlášena amnestie.³² O pět let později ve stejný den a u stejné příležitosti jak tomu bylo i v roce 1980, prezident opět využívá svého práva vyhlásit amnestii.³³ V roce 1988 se slavilo 70. výročí vzniku Československé republiky a zároveň 20. výročí vyhlášení federativního státu a tak prezident na návrh ústředního výboru Komunistické strany Československa vyhláší svou další amnestii.³⁴ Jako další amnestii, kterou tehdejší prezident Husák vyhlásil, zmíním amnestii ze dne 8. prosince 1989. Jak již tomu tento rok napovídá, tato amnestie byla vyhlášena u příležitosti postupné demokratizace společnosti. Týkala se osob, které se nějakým způsobem provinily proti republice. Jednalo se například o trestné činy podvracení republiky, poškozování státu, hanobení republiky či jeho představitele, opuštění republiky nebo například i poškozování zájmů republiky v cizině.³⁵

Nyní bych se na chvíli odklonila od institutu amnestie a krátce bych poukázala na institut milosti v kontextu trestu smrti. Píše se rok 1990, který je klíčový z hlediska ukládání trestu smrti. Došlo totiž k novelizaci trestního zákona, který trest smrti zrušil.³⁶ Absolutní trest, tedy trest smrti byl u nás znám již v období první republiky. Jeho velkým odpůrcem byl prvorepublikový prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Díky němu se v letech 1919 až 1935 v důsledku udělení milosti vyhnulo absolutnímu trestu 417 osob. Skutečně popravených v letech 1919 až 1938 pak bylo přibližně 21 osob. Ne však všichni Masarykovy nástupci byli

---

³¹ Rozhodnutí Prezidenta republiky č. 55/1968 Sb., o amnestii ze dne 9. května 1968

³² Rozhodnutí Prezidenta Československé socialistické republiky č. 52/1980 Sb., o amnestii ze dne 8. května 1980

³³ Rozhodnutí Prezidenta Československé socialistické republiky č. 38/1985 Sb., o amnestii ze dne 8. května 1985

³⁴ Rozhodnutí Prezidenta Československé socialistické republiky č. 167/1988 Sb., o amnestii ze dne 27. října 1988

³⁵ Rozhodnutí Prezidenta Československé socialistické republiky č. 150/1989 Sb., o amnestii ze dne 8. prosince 1989

³⁶ zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

tak štedří jako on. V letech 1949 až 1953 bylo popraveno vůbec nejvíc osob od trvání trestu smrti na našem území. Uvádí se, že počet popravených osob byl přes 250, přičemž 90% těchto osob bylo popraveno z politických důvodů. V době, kdy byl prezidentem Klement Gottwald, bylo popraveno 234 osob a z toho 189 osob bylo popraveno za politické trestné činy. Trestu se vyhnulo 18 osob, kterým prezident udělil milost. Jedna milost byla udělena za vraždu a zbytek se vztahoval opět na politické trestné činy. Další prezident Antonín Zápotocký udělil milosti pouze dvě. V době jeho úřadování bylo popraveno 94 osob a opět velká část z nich za politické trestné činy, konkrétně se jednalo o 47 osob. Poslední trest smrti osoby, která se stavěla proti komunismu, jinými slovy osoby, která spáchala politický trestný čin, byl vykonán v roce 1960. V následujících letech již politický trestný čin důvodem pro absolutní trest nebyl. Úplně poslední trest smrti byl vykonán v červnu 1989, důvodem pro udělení tohoto trestu byla vražda.³⁷ Lze tedy shrnout, že trest smrti býval využíván poměrně často, mnohdy by se dalo říci, že byl až zneužíván. Hlavně v případě politických trestných činů. Ačkoliv prezidenti byli nadáni pravomocí udělit milost, která mohla trestu smrti zabránit, s výjimkou prezidenta Masaryka, díky němuž se velký počet osob vyhnul absolutnímu trestu, ji ostatní prezidenti za tímto účelem příliš nevyužívali. Jsem toho názoru, že trest smrti za politický trestný čin je trest neúměrný, až příliš velký. A právě v tomto případě je místo pro milost, kdy by prezident mohl využít svého práva a zmírnit těmto osobám jejich trest. Nicméně činy, které se skrývaly pod názvem politické trestné činy, ve své podstatě znamenaly, že osoba vystupovala proti tehdejšímu komunistickému režimu, není proto divu, že tehdejší prezidenti tuto pravomoc za tímto účelem příliš nevyužívali. Jen pro představu na závěr uvedu počet osob, které byly odsouzeny pro trest smrti v letech 1918 až 1989. Uvádí se, že bylo popraveno přibližně 1 217 osob, a to pro trestné činy různého charakteru.³⁸

Teď bych se vrátila zpátky k amnestii. Nástupcem Gustava Husáka a zároveň i posledním prezidentem Československé federativní republiky se stal Václav Havel. Stejně tak jako jeho předchůdci i on na začátku svého působení v prezidentském úřadu vydal dne 1. ledna 1990 rozhodnutí o amnestii. Tato amnestie se vztahovala na tresty odnětí svobody uložené za přečiny a tresty odnětí svobody podmíněně odložené, dále tresty nápravného opatření a tresty peněžitě.³⁹ Amnestie ve společnosti vyvolala velké ohlasy. Prezident byl podroben četné kritice. Jednalo se totiž o amnestii, která byla opravdu velkého rozsahu. Uvádí se, že v té době

---

³⁷ LIŠKA, Otakar a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. 2. vydání. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. s. 15 – 37

³⁸ Tamtéž, s. 162

³⁹ Rozhodnutí prezidenta Československé socialistické republiky č. RO01/90, o amnestii ze dne 1. ledna 1990

bylo ve věznicích umístěno zhruba 31 tisíc vězňů a z toho brány věznic opustilo okolo 23 tisíc lidí. Prezident Václav Havel si však za svým rozhodnutím stál. Ještě před revolucí totiž bylo typické, že docházelo k porušování práv jak ze strany policejních, tak i justičních orgánů. A právě amnestie byla jakási záchranná ruka pro osoby, které byly potrestány nepřiměřeně vzhledem k činu, který spáchaly, prostřednictvím této amnestie jim pak mělo být umožněno začlenit se do nové demokratické společnosti. Na druhou stranu však přinesla tato amnestie určité problémy, se kterými se musel stát vypořádat. V důsledku propuštění velkého počtu vězňů některé státní podniky přišly o pracovní sílu, jelikož práci u nich vykonávaly právě odsouzené osoby. Spousta propuštěných také neměla kam jít, neměli žádné finanční prostředky, jednoduše řečeno byli bezdomovci a stát jim nemohl poskytnout místo, kde by našli své útočiště.⁴⁰ Je pravdou, že co do rozsahu byla tato prezidentova amnestie velkou amnestií. Na jedné straně nepochybně vyvolala dojmy pozitivní, jiní zase na ni nahlíželi více kriticky a prezidenta za toto rozhodnutí kritizovali. Já osobně se přikláním k názoru, že tento krok, který prezident učinil, byl smysluplný. Skončilo období komunistického režimu a otevřely se dveře demokracii. Jak je výše již zmíněno, amnestie se dotýkala pouze trestů, které svou povahou nebyly nějak obzvlášť závažné, tzn., že například takoví vrazi nebo násilníci se ven z vězení nedostali. Spíše byli propuštěni ti, kteří se dopustili nějakého přečinu. Není tajemstvím, že se často stávalo, že osoby byly potrestány neúměrně vzhledem k činu, kterého se dopustily. A pokud tohle byla možnost, jak takovým lidem pomoci, proč tak neučinit. Z tohoto pohledu se na tuto amnestii dívám jako na žádoucí. Nejedná se totiž o jednu z mnoha dalších, kdy by se prezident v průběhu svého funkčního období rozhodl, že využije své pravomoci a vydá rozhodnutí o amnestii. Tohle byl podle mého názoru zcela jiný případ, kdy jak už je zde několikrát zmíněno, se jednalo o určitou reakci na velké změny, které ve společnosti nastaly.

Uplynul měsíc od oné velké amnestie a prezident vyhlásil další. Ta se tentokrát vztahovala pouze na přečiny, kterých se dopustila osoba, jestliže neoprávněně držela zbraň. Nutno podotknout, že taková osoba však musela zbraň dobrovolně odevzdat nejpozději do 1. března téhož roku.⁴¹

Výše jsem uvedla pouze amnestie, které vyhlásil prezident republiky. Touto pravomocí však nedisponuje pouze sám prezident, nýbrž také vláda České republiky. V roce 1990 byl přijat zákon, který umožnil vládě České a Slovenské Federativní Republiky formou usnesení

---

⁴⁰ČT24. *První krok Václava Havla v úřadu – rozsáhla amnestie* [online]. ceskatelevize.cz, 1.ledna 2010 [cit. 15. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ct24/domaci/1364393-prvni-krok-vaclava-havla-v-uradu-rozsahla-amnestie>>.

⁴¹ Rozhodnutí prezidenta Československé socialistické republiky č. OP01/90, o amnestii ze dne 16. února 1990

udělit amnestii ve věcech přestupků. Jedná se o takové případy, jejichž projednání náleží orgánům České a Slovenské Federativní Republiky.⁴² Stejně tak je tato pravomoc vlády zakotvena i v přestupkovém zákoně, kdy vláda může udělit amnestii ve věcech přestupků v oblasti působnosti orgánů České republiky.⁴³ Pravomoc udělit amnestii má tedy jak prezident republiky, tak vláda. Bylo tomu tak již za první republiky, kdy tehdejší Národní výbor také disponoval pravomocí udělit amnestii. Po velmi dlouhou dobu tedy tato pravomoc náležela v rukou prezidenta a vlády. V létě roku 2016 však vešel v platnost zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, jehož účinnost nastane v červenci roku 2017. Tento zákon ruší jednak zákon o přestupcích a jednak také zákon o udělování amnestie ve věcech přestupků, jejichž projednávání patří do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky. Změna spočívá mimo jiné i v tom, že podle tohoto zákona amnestii, již nebude udělovat vláda České republiky, jak tomu bylo dosud, nýbrž ve věcech přestupků bude amnestii udělovat sám prezident republiky. Ten bude mít tu pravomoc nařídít nezhájení řízení o přestupku, případně jeho zastavení, dále bude moci zmírnit či úplně odpustit trest uložený správním orgánem nebo jeho zbytek. V souvislosti se zavedením evidence přestupků, pak bude moci nařídít vyřazení daného přestupku z této evidence.⁴⁴

V současné době se však ještě stále řídíme podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Jak jsem výše uvedla, právo vyhlásit amnestii náleží jak prezidentu republiky, tak také vládě, která může udělit amnestii ve věcech přestupků. Vládě tuto pravomoc dává současný zákon o přestupcích a zákon o udělování amnestie ve věcech přestupků. Amnestie jako taková je však zakotvena na ústavní úrovni, přičemž tato pravomoc je svěřena prezidentu republiky. V Ústavě není výslovně uvedeno, o jakou amnestii by se mělo jednat, zda by měla být trestněprávní či přestupková. Z toho lze usuzovat, že je čistě na prezidentu republiky, jakou amnestii vyhlásí. Pak zde ale máme přestupkový zákon a zákon o udělování amnestie, které svěřily vládě pravomoc vyhlásit přestupkovou amnestii. Ve výsledku tedy pravomoc vyhlásit amnestii náleží jak prezidentu republiky, tak vládě České republiky, přičemž v případě prezidenta není specifikováno, o jakou amnestii by se mělo jednat, naproti tomu v případě vlády je výslovně uvedeno, že tato pravomoc jí náleží v oblasti přestupků. V současnosti se objevují názory, že prezident republiky může vyhlásit amnestii pouze ve věcech trestněprávních, jelikož amnestie ve věcech přestupků náleží vládě. Tento názor, že přestupkovou amnestii může vyhlásit jen a pouze vláda, zastává například Pavel Šámal

---

⁴² Zákon č. 165/1990 Sb., o udělování amnestie ve věcech přestupků, jejichž projednávání patří do působnosti orgánů České a Slovenské Federativní Republiky

⁴³ zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

⁴⁴ zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

v učebnici trestního práva procesního.⁴⁵ Já osobně se s tímto názorem ztotožňuji. Jelikož přestupkový zákon umožnil vládě vyhlásit amnestii v oblasti přestupků, odebral kousek pravomoci prezidentu republiky. Zde však vyvstává důležitá otázka, jestli je vůbec něco takového možné. Přestupkový zákon je běžný zákon, tudíž je nižší právní síly než Ústava, a proto musí být s tímto ústavním zákonem v souladu. Dále čl. 9 odst. 1 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky jasně stanoví, že pouze ústavní zákony mohou změnit či doplnit Ústavu. Přestupkový zákon však ústavním zákonem není, přesto však zasahuje do Ústavy tím, že v podstatě odebírá část pravomoci jednomu orgánu moci výkonné a svěřuje ji jinému orgánu moci výkonné. Jestliže tedy zákonodárce chtěl udělit vládě pravomoc v oblasti přestupkové amnestie, měl tak učinit na základě čl. 9. odst. 1 Ústavy, tedy svěřit tuto pravomoc vládě zákonem ústavním, nikoli běžným. Jak jsem již ale výše uvedla, v oblasti přestupků účinnosti brzy nabude nový zákon, a to zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, který ve svém § 104 uvádí, že pravomocí amnestie ve věcech přestupků disponuje prezident republiky, což odpovídá i čl. 63 odst. 1 písm. k) Ústavy České republiky.

---

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 923 s

4. Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992

4.1. Amnestie a milost po rozpadu federace, zakotvení v Ústavě ČR

Dne 1. ledna 1993 nabyl účinnosti ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Tento ústavní zákon samozřejmě pamatoval na prezidenta republiky a jeho pravomoci a jak již tomu bylo i v případě předchozích ústavních zákonů, i zde zůstala zakotvena pravomoc udílet milosti a amnestie. Čl. 62 tohoto zákona v písm. g) zakotví možnost agraciace a rehabilitace. V praxi to znamená, že prezident republiky může odpustit nebo zmírnit trest, který byl uložen soudem, pak tedy hovoříme o agraciaci a dále disponuje pravomocí zahladit odsouzení, čemuž odpovídá pojem rehabilitace. K žádné z těchto zmíněných pravomocí prezident republiky nepotřebuje spolupodpis pověřeného člena vlády. Jinak je tomu ale v případě čl. 63. Zde je pod písm. j) zakotvena abolice, tedy možnost nařídít nezahájení trestního řízení, případně jeho zastavení. Tentýž článek pod písm. k) zakotví dále možnost udělit amnestii. Velmi důležitý je v čl. 63 odst. 3 tohoto zákona, ten totiž stanoví povinnost opatřit takovéto rozhodnutí prezidenta republiky spolupodpisem předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.

Pokud bych to tedy měla shrnout, milost ve formě agraciace a rehabilitace nevyžaduje spolupodpis pověřeného člena vlády, jinými slovy není třeba kontrasignace. Naproti tomu milost ve formě abolice a dále rozhodnutí o amnestii již kontrasignaci vyžaduje. Pokud by příslušný podpis pověřeného člena vlády chyběl, pak by takový akt prezidenta republiky byl stížen vadou neplatnosti.

Závěrem bych ještě zmínila judikát týkající se žádosti o milost. V roce 2000 Ústavní soud České republiky odmítl ústavní stížnost týkající se žádosti o milost. Stěžovatel se domáhal zrušení zamítavého rozhodnutí ministra spravedlnosti týkající se žádosti o milost. Podle stěžovatele měla být žádost předložena prezidentu republiky. Ústavní soud však tento názor nesdílel. V souladu se svou ustálenou judikaturou učinil závěr, že v našem právním řádu není zakotveno právo na udělení milosti. Pokud se stěžovatel obrací na Ústavní soud, musí namítat porušení jeho základního práva či svobody. Žádost o milost ale není procesním prostředkem, který by poskytl ochranu základním právům či svobodám.⁴⁶ Z logiky věci se pak nelze domáhat ochrany před neudělením milosti, jestliže milost ani nepředstavuje prostředek ochrany. Nikde není uvedeno, že prezident má povinnost rozhodnout o milosti, naopak je to jeho právo a je na něm, zda jej využije či nikoliv. V případě ministra spravedlnosti, na něj prezident republiky přenesl svou pravomoc týkající se řízení o žádostech o milost a zároveň i

⁴⁶nález Ústavního soudu ze dne 16. května 2000, sp. zn. II. ÚS 137/2000

možnost zamítnat takové žádosti, jestliže se nebude jednat o osobu, která by trpěla závažnou nebo nevyлéčitelnou chorobou bezprostředně ohrožující život za předpokladu, že soud neshledá, že je zde možnost podání stížnosti, která by měla odkladný účinek.⁴⁷

4.2. Amnestie a milosti Václava Havla jako prezidenta České republiky

4.2.1. Amnestie v letech 1993 a 1998

Prvního ledna 1993 vznikla Česká republika jako samostatný stát, Václav Havel se stal prezidentem a v souvislosti s touto událostí pak 3. února 1993 vyhláší amnestii. Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 3. února 1993 bylo stěžejní pro osoby, již se dopustily nedbalostního trestného činu, jehož následkem byl trest odnětí svobody maximálně na 3 roky. Prezident totiž nařídil nezařazení trestního stíhání pro takové trestné činy. Pokud však již trestní řízení probíhalo, mělo být zastaveno. Na pachatele se ode dne tohoto rozhodnutí hledělo jako by odsouzen nebyl. Stejně tak to platilo i pro osoby, které byly potrestány peněžitým trestem. Účinek tohoto rozhodnutí ale nedopadal na trestné činy úhrnné a souhrnné, již výše zmiňované, spáchané v souběhu s nedbalostním trestným činem, kdy horní hranice trestní sazby přesáhla tři roky. Stejně tak to platilo pro úmyslný trestný čin. Dále se tato amnestie dotkla také osob, které se dopustily trestného činu tím, že nenastoupily na službu v ozbrojených silách. Pro takovéto případy byli prezidentem pověřeni generální prokurátor a ministr obrany, aby předložili návrhy, ve kterých případech se trestní stíhání nezařadí a pokud již tak učiněno bylo, tak kdy se zastaví a také návrhy týkající se prominutí trestů či jejich zbytků. Stejně tak pověřil prezident opět generálního prokurátora, ministra obrany a v tomto případě i ministra spravedlnosti, aby opět předložili návrhy na zmírnění či prominutí trestů nebo zastavení trestního stíhání pro osoby, které nejsou tímto rozhodnutím dotčeny, či osoby které jsou jím dotčeny jen z části za předpokladu, že se jedná o těhotné ženy, ženy nebo osamělé muže, kteří pečují o dítě, které nedosáhlo věku 15 let, dále muže starší 60 let, v případě žen, byla věková hranice nižší a sice 55 let a nakonec invalidní osoby nebo osoby trpící závažnou chorobou.⁴⁸

Uběhlo pět let a Václav Havel zastával funkci prezidenta republiky i další a zároveň poslední funkční období. I nyní prezident při této příležitosti vydal rozhodnutí o amnestii a to 3. února 1998. Toto rozhodnutí mělo dopad na osoby, které se dopustily úmyslného či

---

⁴⁷ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 378/2013 Sb., ze dne 29. listopadu 2013 o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti

⁴⁸ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 56/1993 Sb., o amnestii ze dne 3. února 1993

nedbalostního trestného činu za předpokladu, že nedosáhly vyššího trestu, než byly dvě léta odnětí svobody, pokud se jednalo o úmyslný trestný čin a trest nepřevyšující tři léta u nedbalostního trestného činu. V takovém případě jejich trestní stíhání nebylo zahájeno, a pokud se již tak stalo, došlo k zastavení řízení. Dále došlo například k prominutí určitých podmíněných i nepodmíněných trestů odnětí svobody, trestů obecně prospěšných prací a peněžitých trestů. Pro koho byla tato amnestie klíčová, byly také osoby, kterým byl uložen trest vyhoštění. Již zmiňované rozhodnutí prezidenta republiky obsahuje i výčet případů, které jsou z amnestie vyňaty. Jedná se například o případy, kdy došlo k pohlavnímu zneužívání, neposkytnutí pomoci, hanobení národa, rasy či podněcování k národnostní a rasové nenávisti, ale i případy jako je podplácení, pohrdání soudem či například maření výkonu úředního rozhodnutí.⁴⁹

4.2.2. Neudělené amnestie

Poslední amnestii, kterou prezident Václav Havel udělil, byla ona amnestie ze dne 3. února 1998. Jak jsem již výše uvedla, tato amnestie se nevztahovala na závažné trestné činy, dalo by se říci, že se dotýkala spíše bagatelních trestných činů. Bylo to však naposled, co prezident tohoto práva daného mu Ústavou České republiky využil. V dohlednu však byly alespoň dvě amnestie. Jedna byla v době, kdy věznic byly velmi přeplněny a vyhlášení amnestie, by pomohlo obsazení věznic alespoň trochu snížit. Druhá iniciativa se objevila v době, kdy tehdejší trestní zákoník neobsahoval přechodné ustanovení, konkrétně se jednalo o změnu vymezení škody, která byla způsobena trestným činem dopadající na trestní sazbu. Z tohoto důvodu se ozývaly pozitivní ohlasy z oblasti politiky a hlavně vězenství. Samozřejmě se našli i takoví, kteří zastávali názor, že by pan prezident již další amnestie vyhlášovat neměl. Jedním z nich byl také budoucí prezident a v té době předseda poslanecké sněmovny Václav Klaus.⁵⁰

Amnestie, která byla vyhlášena v roce 1990, přezdívaná jako „velká“ amnestie, vyvolala ve společnosti rozporuplné reakce. Ani amnestie z roku 1993 a 1998 se kritice nevyhnula. Prezident Václav Havel byl často terčem médií, není proto divu, že si počínal velmi opatrně v souvislosti s vyhlášením další amnestie. Paradoxem je, že mezi ty, kteří byli proti další amnestii, kteří vyjadřovali negativní postoj k takovému rozhodnutí, byl i Havlův nástupce Václav Klaus. Ten je totiž mimo jiné znám také pro svou nechvalně známou amnestii v roce

---

⁴⁹ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 20/1998 Sb., o amnestii ze dne 3. února 1998

⁵⁰ MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. 1. vydání, Praha: Nakladatelství Academia, 2007. 84 s.

2013, která rozhodně malého rozsahu nebyla. K tomu se ale více vyjádřím v další části své práce.

4.2.3. Žádosti o milost

Prezident Václav Havel setrval ve své funkci dvě bezprostředně po sobě jdoucí funkční období. Za tuto dobu se na prezidenta obrátilo nespočet osob, které žádaly o milost, konkrétně se jednalo o 32 130 žádostí o milost. Z toho okolo 95% milostí uděleno nebylo, bylo zamítnuto nebo se jimi prezident již ke konci svého funkčního období nezabýval. Pokud bych to měla rozebrat podrobněji, milosti, které pan prezident neudělil, těch bylo zhruba 400. Mezi tyto neudělené milosti patří také milost týkající se generála Kvapila. Tato kauza byla v té době poměrně dost medializovaná, dokonce i žádost o milost týkající se tohoto případu byla podána opakovaně. Stejně tak lze zmínit i kauzu Vladimíra Hučina, ani jemu prezident milost neudělil a upřednostnil trestní řízení. Další skupinou jsou milosti zamítnuté, a to jednotlivými ministry spravedlnosti, zde už je počet podstatně vyšší, jedná se totiž o celkem 30 420 zamítnutých žádostí. Na druhé straně jsou zde pak žádosti o milost, kterým vyhověno bylo, konkrétně se jedná o 1310 podaných žádostí o milost.⁵¹

4.3. Amnestie Václava Klause ze dne 1.1.2013

Druhým prezidentem České republiky a tím i nástupcem Václava Havla se stal v roce 2003 Václav Klaus. Ve své funkci setrval dvě po sobě bezprostředně jdoucí funkční období. Na konci výkonu své funkce v roce 2013 vyhlásil rozsáhlou amnestií. Jednalo se o rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii ze dne 1.ledna 2013, kde prominul a zahladil některé nepodmíněné tresty a to v případě, že nepřevyšovaly jeden rok a také ty, kterých se dopustila osoba, již nejpozději v roce 2013 dosáhne 75 let s tím, že trest uložený takovéto osobě nepřevyšuje 10 let. Dále zastavil trestní stíhání, od jehož zahájení uplynulo více než 8 let za trestné činy, kde trest odnětí svobody nepřevyšuje podle trestního zákoníku 10 let, s výjimkou uprchlého, takové osobě, trestní stíhání zastaveno nebylo. Čl. III. tohoto rozhodnutí pak uvádí, které nepodmíněné tresty odnětí svobody mohou být zmírněny. Jedná se například o tresty, které nepřevyšují 24 měsíců za předpokladu, že nebyl zároveň uložen i trest za zločin, jehož důsledkem byla smrt či těžká újma na zdraví nebo pokud se nejednalo o zločin proti životu a zdraví nebo například zločin proti rodině a dětem. Dále se tato amnestie dotýkala také osob, kterým byl uložen podmíněný trest odnětí svobody a v roce 2013

---

⁵¹ MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. 1. vydání, Praha: Nakladatelství Academia, 2007. 245 s.

dosáhnou nebo již dosáhly věku 70 let nebo osobám, jejichž trest nepřevyšuje dva roky. Prominuty byly i tresty obecně prospěšných prací a tresty domácího vězení. Toto rozhodnutí mělo dopad i na mladistvé.

Tato amnestie byla jediná, kterou prezident Václav Klaus za celou dobu úřadování vyhlásil. Byla však tak velkého rozsahu, že vzbudila pozornost médií a v celé společnosti vyvolala převážně negativní ohlasy. Zajímavé však je, že v roce 1990, kdy tehdejší prezident Václav Havel vyhlásil také rozsáhlou amnestii, Václav Klaus byl jedním z kritiků této amnestie, a to právě i kvůli jejímu velkému rozsahu. Od své nynější amnestie, prezident Klaus očekával, že dojde k uvolnění věznic, které byly mnohdy přeplněné. Uvádí se, že před touto amnestií z roku 2013 se počet vězňů ještě v roce 2012 pohyboval okolo 23 tisíc. Po amnestii pak počet vězňů klesl na zhruba 16 tisíc. Nicméně již o rok později, tedy v roce 2014 Vězeňská služba uvedla, že za mřížemi bylo téměř 19 tis. osob.⁵²

Otázkou zůstává, zda prezident dosáhl požadovaného cíle. Z výše uvedeného vyplývá, že na jistou dobu se věznice skutečně trochu uvolnily. Tento stav však nebyl dlouhodobý. Uvádí se, že 10 měsíců po lednové amnestii kriminalita vzrostla, a to o 7% a jednou z příčin bylo právě rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii. Především v prvních měsících roku 2013 trestná činnost vrcholila. Nejvíce přibýlo trestných činů v oblasti majetkové. Policejní prezident uvedl, že více než jedna třetina propuštěných byla policisty znovu stíhána.⁵³

Celé toto prezidentovo rozhodnutí týkající se amnestie provázela řada nejasností. Ani tehdejší premiér Petr Nečas pozornosti neunikl. Byl obviněn z toho, že amnestií spolupodepsal výměnou za prezidentův podpis vládního návrhu týkajícího se zvýšení sazby DPH. Bylo na něj podáno trestní oznámení, a to Iniciativou Vraťte nám stát, která se domnívala, že premiér zneužil pravomoci úřední osoby, nebo že mohlo dojít ke zločinnému spolčení. Státní zastupitelství však bývalému premiérovi žádný trestný čin neprokázalo. Expremiér Petr Nečas celé toto obvinění odmítal. Stejně se vyjádřil i Václav Klaus. Před koncem roku 2012 měl před sebou jak rozhodnutí o amnestii, tak daňové změny, jakoukoliv spojitost s tím však popřel.⁵⁴ Co také neuniklo pozornosti, bylo autorství samotného textu amnestie. Spekulovalo se o tom, že možnými autory mohli být Ladislav Jakl, který byl

---

⁵² ČTK24. *Dvě největší amnestie: Oba prezidenti po Novém roce čelili kritice* [online]. ceskatelevize.cz, 2.ledna 2015 [cit. 15. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1494381-dve-nejvetsi-amnestie-oba-prezidenti-po-novem-roce-celili-kritice>>.

⁵³ ČTK, MP. *Lednová amnestie prezidenta Klause se týkala 111 263 osob* [online]. parlamentnilisty.cz, 29. prosince 2013 [cit. 20. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Lednova-amnestie-prezidenta-Klause-se-tykala-111-263-osob-298326>>.

⁵⁴ PÁLKOVÁ, Šárka. *Amnestie? Šlo o podpis za podpis, připustil Nečas. Trestnímu stíhání unikl* [online]. lidovky.cz, 26. února 2014 [cit. 29. ledna 2017]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/amnestie-slo-o-podpis-za-podpis-pripustil-necas-trestnimu-stihani-unikl-14t-zpravy-domov.aspx?c=A140225_135505_ln_domov_spa>.

prezidentovým tajemníkem, Petr Hájek, Pavel Hasenkopf nebo Zdeněk Koudelka.⁵⁵ Nástupce Václava Klause, Miloš Zeman se touto otázkou taktéž zabýval. Prezident Miloš Zeman označil Hasenkopfa za jednoho z autorů amnestie. Přisuzoval mu hlavně tu část, která umožní zastavení trestního řízení u procesů, které se táhnou již po dlouhou dobu. Jako důkaz byla uvedena e-mailová korespondence mezi Hasenkopfm a Jaklem.⁵⁶ O dva roky později, v roce 2015 však tiskový mluvčí prezidenta republiky prohlásil, že Ladislav Jakl, který byl nadřízeným Pavla Hasenkopfa, jej vyzval, aby předložil svůj vlastní návrh amnestie. Znění amnestie tak, jak bylo vyhlášené, však nijak neovlivnil, respektive neměl ani možnost jej nikterak ovlivnit.⁵⁷

Celá tato amnestie byla velmi kritizována, a to z různých důvodů, nyní bych se vrátila ke znění amnestie jako takové. Z celého rozhodnutí, byl prezidentu vyčítán hlavně čl. aboliční povahy, v němž prezident zastavil trestní stíhání, od jehož zahájení uplynulo více než 8 let a zároveň trest odnětí svobody za takový trestný čin nepřesahoval 10 let.⁵⁸ Následkem nejen tohoto článku, ale vůbec celé amnestie byly hned dva návrhy směřující Ústavním soudu. Jako první Ústavní soud obdržel návrh skupiny senátorů navrhujících zrušení aboličního článku a vyslovení protiústavnosti prezidentova rozhodnutí o amnestii.⁵⁹ Druhým návrhem byl návrh městského soudu v Praze na zrušení celého rozhodnutí o amnestii, případně pak alespoň zrušení opět onoho aboličního článku.⁶⁰ Oba dva návrhy však byly odmítnuty. Ústavní soud nejdříve rozhodl o návrhu městského soudu v Praze. Jedním z důvodů pro odmítnutí byla překážka částečné litispendence, jelikož Ústavní soud se již tímto návrhem zabýval v důsledku jednání skupiny Senátorů, kteří se také domáhali mimo jiné zrušení čl. II. Druhým důvodem bylo nesplnění podmínky aktivní legitimace. Soud totiž může podat návrh na zrušení zákona, příp. jeho jednotlivých ustanovení za předpokladu, že jej má užít v souvislosti s jeho rozhodovací činností. V tomto případě však tato podmínka naplněna nebyla.⁶¹

---

⁵⁵ ČTK, MP. *Lednová amnestie prezidenta Klause se týkala 111 263 osob* [online]. parlamentnilisty.cz, 29. prosince 2013 [cit. 20. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Lednova-amnestie-prezidenta-Klause-se-tykala-111-263-osob-298326>>.

⁵⁶ ZEMAN, Miloš. *Prohlášení prezidenta republiky k amnestii* [online]. hrad.cz, 6. května 2013 [cit. 4. února 2017]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prohlaseni-prezidenta-republiky-k-amnestii-10088>>.

⁵⁷ OVČÁČEK, Jiří. *Znění smíru mezi Mgr. Pavlem Hasenkopfm a Českou republikou – Kancelář prezidenta republiky* [online]. hrad.cz, 25. srpna 2015 [cit. 4. února 2017]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/pro-media/clanky-a-ohlasy/zneni-smiru-mezi-mgr.-pavlem-hasenkopfm-a-ceskou-republikou-kancelar-prezidenta-republiky-1-12105>>.

⁵⁸ ČT24. *Dvě největší amnestie: Oba prezidenti po Novém roce čelili kritice* [online]. ceskatelevize.cz, 2. ledna 2015 [cit. 15. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1494381-dve-nejvetsi-amnestie-oba-prezidenti-po-novem-roce-celili-kritice>>.

⁵⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5.3.2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13, bod 1

⁶⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12.2.2013, sp. zn. Pl. ÚS 7/13, bod 1

⁶¹ Tamtéž, body 6 - 14

Zajímavější je zde však návrh skupiny poslanců, kde již důvod pro odmítnutí byl odlišný. Ústavní soud v tomto případě došel k závěru, že amnestijní rozhodnutí je považováno za nezrušitelné, jelikož je vyňato z kontroly moci soudní. Otázkou, kterou se Ústavní soud zabýval, byla, zda se jedná o právní předpis či nikoli. Podle skupiny senátorů se jedná o jiný právní předpis. Ústavní soud však tento návrh nesdílí. Svou argumentaci opřel o skutečnost, že amnestijní rozhodnutí je jednorázové, na rozdíl od zákonů neobsahuje opakovatelné pravidlo.⁶² Dovolím si mít jistou výhradu k tomuto tvrzení. Jednak je otázkou, zda může existovat rozhodnutí, které nebude podléhat žádné kontrole, pokud ovšem nepomineme, že Česká republika je demokratický právní stát. Účelem kontroly by totiž mělo být, zabránit případnému excesu, ke kterému může dojít. To, že Ústava svěřuje prezidentovi určité pravomoci, však ještě neznamená, že tyto pravomoci jsou neomezené. Pokud dojde k excesu, měl by být na místě přezkum, a to i v případě, že jedná o samotného prezidenta republiky. Druhá rozporuplná otázka je ve vztahu k povaze amnestijního rozhodnutí, jež je jednorázové. Právě díky této skutečnosti se dle Ústavního soudu nejedná o právní předpis. S tímto tvrzením však nesouhlasili zcela všichni. Ostatně rozhodnutí Ústavního soudu jako takové nebylo zcela jednotné. Celkem čtyři soudci zaujali k této věci odlišná stanoviska. K nemožnosti přezkumu amnestijního rozhodnutí proto, že není právním předpisem, se vyjádřil soudce Pavel Rychetský, který poukázal na skutečnost, že i některé zákony mohou mít jednorázovou povahu a tím podléhat soudní kontrole. Jako příklad uvedl zákon o státním rozpočtu.⁶³ S jeho názorem se plně ztotožňuji. Dovožovat nepřezkoumatelnost amnestijního rozhodnutí ze skutečnosti, že neobsahuje opakovatelné pravidlo není příliš vhodné. Ostatně povaha tohoto prezidentova rozhodnutí je sporná, jak již uvádí samotné usnesení.

Výše jsem uvedla následky doprovázející toto amnestijní rozhodnutí, jež představovaly snahy o zrušení ať už části, nebo celého amnestijního rozhodnutí. Tím ale nejzásadnějším následkem, jež se dotýkal samotného prezidenta republiky, byla ústavní žaloba podaná Senátem Parlamentu České republiky. Ústavní soud řízení usnesením zastavil. Jedním z důvodů pro zastavení řízení byla skutečnost, že byť byla žaloba podána ještě v době úřadování prezidenta, tak v době projednání již tento úřad nezastával. Ústavní soud vycházel z tehdy ještě účinného znění zákona o Ústavním soudu, a to konkrétně § 98, které bylo pro prezidenta příznivější, jelikož nové znění tohoto § 98 účinné od 8. března 2013, již zánik funkce prezidenta uplynutím doby, na kterou byl zvolen jako důvod pro zastavení řízení

---

⁶²Usnesení Ústavního soudu ze dne 5.3.2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13, body 2 – 27

⁶³ Tamtéž, odlišné stanovisko soudce Pavla Rychetského, bod 1

neuvádělo.⁶⁴ Zákon o Ústavním soudu v § 98 odst. 1 a 2 ve znění účinném do 7. března 2013 uváděl, důvody, pro které se řízení zastaví. Zde zastávám stejný názor jako soudkyně Ivana Janů, jež měla odlišné stanovisko k výroku tohoto rozhodnutí.⁶⁵ Důvody pro zastavení řízení uvedené v § 98 odst. 1 a 2 také považuji za taxativní. Odůvodňuji to odkazem na skutečnost, že Česká republika je demokratický právní stát, s čímž souvisí princip právní jistoty. Pokud tedy zákon stanoví, v jakých případech je možné řízení zastavit, nemělo by dojít právě s ohledem na již zmíněný princip právní jistoty, k neočekávanému závěru. Uvedené ustanovení § 98 účinné do 7. března 2013 jinak neupravovalo situaci, kdy prezidentovi skončí funkční období. Ústavní soud tuto skutečnost podřadil pod důvody, kdy lze řízení zastavit, přestože to není v daném ustanovení výslovně uvedeno. Vzhledem k poměřování na jedné straně stojícího zájmu ústavně žalovaného a na druhé straně zájmu veřejnosti na projednání tohoto případu, by již zmiňované ustanovení mělo být vykládáno jako taxativní, protože je zde dle mého názoru větší zájem na projednání této věci. S tím spojuji i otázku sankcí za ústavní delikt velezrady nebo hrubého porušení ústavy. Podle Ústavního soudu sankce hrozící za spáchání ústavního deliktu velezrady nebo hrubého porušení ústavy mají nastoupit kumulativně.⁶⁶ K tomuto tvrzení zaujala opačné stanovisko soudkyně Ivana Janů. Osobně se opět přikláním k jejímu názoru, a sice, že sankce nemusí být uloženy kumulativně, a to již z toho důvodu, že čl. 65 odst. 2 Ústavy nestanoví, že sankce musí být uloženy, ale naopak hovoří o tom, že mohou být uloženy.⁶⁷ Zákon o ústavním soudu uvádí tři sankce: ztrátu prezidentského úřadu, způsobilost jej znovu nabýt a ztrátu prezidentského platu a dalších požitků.⁶⁸ Důvod proč by sankce měly být ukládány samostatně spatřuji v tom, že i když prezident není již ve své funkci, v případě vyhovujícího nálezu by sankcí mohla být ztráta způsobilosti znovu nabýt prezidentský úřad. Ústava totiž stanoví, že prezident nemůže být zvolen vícekrát než dvakrát za sebou.⁶⁹ To znamená, že nic nebrání tomu, aby po skončení funkčního období svého nástupce, nemohl být znovu zvolen. To by pak dále znamenalo, že i když prezident spáchá ústavní delikt a krátce na to mu již skončí funkční období, nebude nijak postihnut, jelikož jsou zde tři kumulativní sankce a pro jednu z nich, a to ztrátu prezidentského úřadu již nesplňuje podmínku. Jinými slovy by z toho mohl lehce vyváznout. Nic by pak nezaručilo, že by se takového jednání nedopustil znovu. Proto právě s cílem zabránit takovému možnému jednání by Ústavní soud neměl zmíněné sankce považovat za

---

⁶⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27.2.2013, sp. zn. Pl. ÚS 17/13, body 28 – 37

⁶⁵ Tamtéž, odlišné stanovisko soudkyně Ivany Janů, bod II.

⁶⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27.2.2013, sp. zn. Pl. ÚS 17/13, bod 43

⁶⁷ Tamtéž, odlišné stanovisko soudkyně Ivany Janů, bod II.

⁶⁸ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

⁶⁹ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

kumulativní, a naopak by měl připustit jejich samostatné užití. V závěru tak docházím k názoru, že zde nebyly důvody pro zastavení řízení a Ústavní soud měl v řízení pokračovat. V žádném případě si však nedovolím tvrdit, že by prezident spáchal ústavní delikt. Právě s ohledem na již několikrát zmíněný velký zájem veřejnosti na projednání toho případu a další výše zmíněné skutečnosti, pouze tvrdím, že se měl Ústavní soud touto věcí dále zabývat a následně se vyslovit v nálezu. Zda by jednání prezidenta dosáhlo intenzity ústavního deliktu nebo ne, to by už byla otázka zcela jiná.

Nyní bych se ale ráda vrátila k institutu amnestie a milosti jako takové a s tím spojila otázku, zda tyto pravomoci prezidenta republiky nezasahují do moci soudní. Čl. 90 Ústavy totiž stanoví, že pouze soudy rozhodují o vině a trestu za trestné činy.⁷⁰ Jestliže tedy například osoba A je stíhána pro konkrétní trestný čin, pak podle daného článku Ústavy je kompetentní pouze soud, aby rozhodl o tom, zda se taková osoba trestného činu skutečně dopustila či nikoli. Opět, pokud soud dojde k závěru, že osoba A daný trestný čin skutečně spáchala, tak právě on uloží za něj příslušný trest. Ústava neobsahuje žádnou zmínku o tom, že by v takovém případě snad rozhodoval prezident republiky. V Ústavě je jasně rozdělená moc na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní, přičemž prezident republiky je zařazen do moci výkonné. Na druhé straně ale Ústava obsahuje i výčet prezidentových pravomocí, kam právě zařadila i onu amnestii, čímž v podstatě umožnila, aby prezident takto zasáhl do moci soudní. Soud rozhodl o tom, že osoba trestný čin spáchala, uložil proto i trest odpovídající danému trestnému činu. Potom se ale prezident republiky rozhodne využít jeho práva daného mu Ústavou a vyhlásí amnestii. Nabízí se tak otázka, na kolik je dodržován požadavek právní jistoty. Jednou je již osoba odsouzena za trestný čin a v případě, že se neobjeví nové okolnosti, které by případně mohly vést k opačnému výsledku, pak by to tak mělo i zůstat. Další věcí je, jak k tomu pak přijdou oběti trestných činů. V jejich zájmu je potrestání pachatele, který se na nich trestného činu dopustil. Domnívám se, že amnestie obětem trestných činů svým způsobem odepře spravedlnost. Ať už se jedná o jakýkoliv trestný čin, na obětech trestných činů to zanechá stopu a odsouzení pachatele může tak znamenat jistou satisfakci. Jestliže ale bude vyhlášena amnestie, pachatel svému trestu unikne.

Podle mého názoru vyhlášení amnestie je zásahem do moci soudní. Jak jsem již výše uvedla, pokud Ústava umožnila soudu rozhodovat o vině a trestu za trestný čin, měly by být k tomu skutečně kompetentní pouze soudy, nemělo by se zde dostávat zásahů z moci výkonné. Jestliže ale i sama Ústava tento zásah umožní, pak by takový zásah měl být spíše

---

⁷⁰ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

výjimečný, tedy využívaný jen zřídka a v omezeném rozsahu. Ve své práci jsem uvedla případ, kdy institut amnestie byl využit v souvislosti se změnou režimu, kdy došlo k pádu komunismu, kde jsem uvedla, že užití tohoto institutu bylo na místě. Když se ale podíváme do minulosti, zjistíme, že tento institut byl využíván poměrně často. Hlavně v době Československé republiky. Jednotliví prezidenti využívali různá výročí a příležitosti pro vydání rozhodnutí o amnestii. Po vzniku samostatné České republiky by se dalo říci, že toto právo bylo využíváno opatrněji, co se týká počtu vyhlášených amnestií. Na druhou stranu je zde ale otázka rozsahu amnestie. Amnestii velkého rozsahu vyhlásil jak prezident Václav Havel, tak prezident Václav Klaus. Oba tito prezidenti byli za svá rozhodnutí vyhlásit amnestii nemálo kritizováni. V případě Václava Klause se sice jednalo o jeho jedinou amnestii, avšak jak už jsem uvedla, nikoli nepatrného rozsahu.

V případě milostí je tomu tak obdobně. Co do rozsahu je to jednoznačně menší zásah než amnestie, nicméně jsem toho názoru, že i co do počtu udělených milostí, by se s touto pravomocí mělo zacházet s patřičnou rozvahou. Od vzniku České republiky jako samostatného státu postupně klesal počet udělených milostí jednotlivými prezidenty. První prezident Václav Havel udělil přibližně 862 milostí, jeho nástupce Václav Klaus pak udělil milostí o polovinu méně, uvádí se, že jich bylo okolo 412.⁷¹ Současný prezident Miloš Zeman již s touto pravomocí nakládá opatrněji. K němu se však vrátím v další kapitole své práce.

Závěrem bych jen dodala, že rozdělení moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní je zde z nějakého důvodu a každou z těchto jednotlivých mocí disponují odlišné subjekty. Zákonodárná moc je v rukou Parlamentu, výkonná moc v rukou prezidenta republiky a vlády a soudní moc v rukou soudů. Toto rozdělení by se mělo respektovat, a pokud již Ústava umožní, aby jedna moc zasáhla do moci druhé, pak by této možnosti nemělo být přespříliš využíváno, tím mám na mysli, že takový zásah by měl být ojedinělý a řádně odůvodněný.

4.4. Amnestie a milosti prezidenta Miloše Zemana

Historicky prvním prezidentem České republiky, který se ujal své funkce na základě přímé volby prezidenta republiky, byl Miloš Zeman. Stejně tak jako jeho předchůdci, i současný prezident Zeman je nadán pravomocí udělit milost či vyhlásit amnestii, jak jej

---

⁷¹MP. *Pokud neumíráte, nedostanete milost, potvrdil znovu prezident Zeman* [online]. parlamentnilisty.cz, 25. prosince 2014 [cit. 9. února 2017]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Pokud-neumirate-nedostanete-milost-potvrdil-znovu-prezident-Zeman-351681>>.

k tomu zmocňuje ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v článku 62 a článku 63.

Trestní řád umožňuje, aby prezident republiky přenesl rozhodování o milostech na ministra spravedlnosti⁷². Tohoto práva současný prezident republiky využil a provádění řízení a zamítání žádostí o milost přenesl na ministra spravedlnosti. Výjimkou jsou žádosti osob, které mají nevléčitelnou nebo závažnou chorobu, která ohrožuje jejich život.⁷³ Co se týče udělených milostí současným prezidentem, prozatím bylo jich uděleno velmi málo. Téměř vždy byla milost udělena s ohledem na zdravotní stav osoby. Jedinou výjimkou byla milost udělená z podnětu papeže Františka ženě, která se ve vězení vzorně starala o své dítě, jež však ale dosáhlo věku, od kterého by již nemohlo být nadále s matkou ve vězení.⁷⁴

Ve srovnání s exprezidentem Václavem Klausem a také jeho předchůdcem Václavem Havlem si současný prezident počíná při vyžívání institutu milosti opatrně. Oba Zemanovi předchůdci vyhlásili celkem až 1700 milostí a jen samotnému Václavu Havlovi je přičítáno okolo tří čtvrtin. Ve svém prvním funkčním období omilostnil 902 osob. Jen v samotném roce 1994 udělil 407 milostí. V letech 1998 až 2002 pak udělil celkem 345 milostí. Jeho nástupce Václav Klaus ve svém prvním funkčním období omilostnil 218 osob, ve druhém a též posledním funkčním období udělil celkem 194 milostí.⁷⁵ Ačkoliv se tato čísla zdají být vysoká, ve srovnání s československým prezidentem Gustavem Husákem je to jen nepatrné množství udělených milostí. Gustav Husák totiž jen v samotném roce 1988 udělil 2028 milostí.⁷⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že institut milosti býval užíván až příliš. Jsem toho názoru, že je to mírnější zásah moci výkonné do moci soudní, jelikož se milost týká pouze konkrétní osoby ve srovnání s amnestií, která se již týká určitého konkrétně vymezeného okruhu osob; přesto si myslím, že institut milosti by měl být užíván opatrněji. Lze však vidět, že postupně se tento institut začíná užívat méně často, než tomu bylo v minulosti. Ve srovnání s ostatními prezidenty České republiky nejméně milostí udělil současný prezident Miloš Zeman. Amnestii dosud neudělil žádnou. V současnosti jsou pravomoci prezidenta republiky

---

⁷²zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

⁷³ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 378/2013 Sb., ze dne 29. listopadu 2013 o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti.

⁷⁴ OVČÁČEK, Jiří. *Prezident republiky udělil z podnětu papeže Františka milost*. [online]. hrad.cz, 22. listopadu 2016 [cit. 4. května 2017]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-udelil-z-podnetu-papeze-frantiska-milost-13020>>.

⁷⁵ HEROLDOVÁ, Martina. *Miloš Zeman udělil druhou milost, opět kvůli vážnému zdravotnímu stavu* [online]. zpravy.aktualne.cz, 31. května 2016 [cit. 9. února 2017]. Dostupné na <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zeman-udelil-druhou-milost-prominul-29-mesicu-pachateli-ve-v/r~96b32298271e11e6a4100025900fea04/?redirected=1487678842>>.

⁷⁶ Tamtéž

amnestie a milosti užívány s větší rozvahou, než jak tomu bylo dříve. Snad tento stav přetrvá i nadále a v budoucnu i další prezidenti budou s těmito pravomocemi nakládat obdobně.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo analyzovat instituty milosti a amnestie. Podívat se na ně z historického hlediska. Jaké bylo jejich zakotvení již v době první republiky, jak se tyto instituty v průběhu jednotlivých let měnily a jak je to s nimi dnes. Dále jsem chtěla poukázat na konkrétní amnestie a jednotlivé prezidenty, kteří pravomoci vyhlásit amnestii či udělit milosti v průběhu svých funkčních období využívali a také na to, jak často bylo toto právo užíváno. Také jsem chtěla podat námět k zamyšlení se nad těmito instituty, zda a jak často jsou užívány a zda je to správně.

V první kapitole jsem vymezila jednotlivé instituty a také, co je odlišuje. Následoval historický pohled. Začala jsem již od samého počátku v době první Československé republiky. Postupně jsem zkoumala jednotlivé ústavy, jak tyto dvě pravomoci zakotvily. Dále jsem se zaměřila i na jednotlivé prezidenty a poukázala na to, že každý prezident Československé republiky využíval obě tyto pravomoci, a to při různých příležitostech, jako bylo například výročí vzniku republiky. V případě prezidentů již samostatné České republiky byly tyto pravomoci využívány taktéž, avšak v podstatně menší míře, než tomu bylo v dobách Československé republiky. Podrobněji jsem se zaměřila na amnestii Václava Havla z roku 1990 a na amnestii prezidenta Václava Klause z roku 2013. Obě tyto amnestie byly velkého rozsahu a obě také čelily velké kritice. Václav Klaus jako jeden z velkých kritiků Havlovy amnestie nakonec sám učinil obdobný krok, jako jeho předchůdce. Byť to byla jeho jediná amnestie, kterou za celou dobu svého úřadování udělil (jednalo se o dvě funkční období), byla takového rozsahu, že ještě dlouhou dobu po ní nenechala kritiky klidné. Uvedla jsem, proč byla tak hodně kritizována, že tím důvodem byl jednak rozsah celé amnestie a jednak především její aboliční článek. Celá tato situace vyústila v neúspěšné snahy o zrušení jak části, tak i celého amnestijního rozhodnutí. Nejzásadnějším následkem však bylo podání ústavní žaloby Senátem Parlamentu České republiky proti Václavu Klausovi.

Má práce obsahuje také konkrétní čísla v případě propuštěných vězňů, počet milostí, které udělil jak Václav Havel, tak Václav Klaus. Pro srovnání jsem také uvedla nejvyšší počet udělených milostí, které měl na kontě dřívější prezident ještě Československé republiky Gustav Husák. Tím jsem chtěla poukázat na to, jak často se tyto pravomoci užívaly, ale také na to, že postupem času docházelo k jejich šetrnějšímu využívání. Uvedla jsem, že z českých prezidentů nejméně milostí udělil právě současný prezident Miloš Zeman, stejně tak je tomu i v případě amnestií, kterou dosud neudělil žádnou.

Krátce jsem se také zaměřila na problematiku trestu smrti a milosti. Srovnala jsem, jak se k tomuto stavěli tehdejší prezidenti republiky. Zjistila jsem, že nejvíce milostí právě v souvislosti s hrozícím trestem smrti udělil prezident Tomáš Garrigue Masaryk. V následujícím období převažovaly tresty smrti především za politické trestné činy a vzhledem k tehdejšímu režimu příliš milostí v souvislosti s tímto trestem udělováno nebylo.

Mé pozornosti neunikl ani přestupkový zákon a jeho (ne)ústavnost. V této části jsem rozebírala, jak je to s pravomocí amnestie v oblasti přestupků a svěřením této pravomoci vládě České republiky.

Po podrobném zkoumání institutů amnestie a milosti a jejich užívání jsem došla k závěru, že užitím této pravomoci, ať již milosti či amnestie dojde k zásahu moci výkonné do moci soudní. Ačkoliv jsem došla k tomu, že milost je zásahem mírnější, neboť se týká pouze jedné konkrétní osoby, na rozdíl od amnestie, která se vztahuje na určitý okruh osob, měla by se užívat je zřídka a s řádným odůvodněním. O amnestii pak ani nemluvě. V závěru své práce jsem poukázala na to, jak s těmito pravomocemi nakládá současný prezident. Zjistila jsem, že pravomoc udělit milost či vyhlásit amnestii využívá opravdu mnohem méně než jeho předchůdci. Také jsem ještě poukázala na to, že by bylo vhodné, aby současného prezidenta následovali i ti budoucí v souvislosti s pečlivým a zřídkačným využíváním těchto dvou pravomocí.

Bibliografie

Monografie

HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. Praha: C.H.Beck, 2009.

LIŠKA, Otakar a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. 2. vydání. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006.

MAREČKOVÁ, Lenka. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. 1. vydání, Praha: Nakladatelství Academia, 2007.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

Komentář

KLÍMA, Karel a kol. (ed). *Komentář k Ústavě a listině – 1. díl*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009.

Odborné časopisy

ROKOSKÝ, Jaroslav. Amnestie 1960. *Paměť a dějiny*, 2011, roč. V, č. 1 (citováno z <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1101/036-054.pdf>)

ŠMIDRKAL, Václav. Fyzické násilí, státní autorita a trestní právo v českých zemích 1918-1923. *Český časopis historický*, 2016, roč. 114, č. 1

Právní předpisy

zákon č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě

zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky

zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky

ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci

zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

zákon č. 165/1990 Sb., o udělování amnestie ve věcech přestupků, jejichž projednávání patří do působnosti orgánů České a Slovenské Federativní Republiky

zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavní soudu

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

nařízení č. 28/1918 Sb. z. a n., o amnestii

Rozhodnutí Presidenta republiky č. MS01/19, ze dne 21. ledna 1919

Rozhodnutí Presidenta republiky č. MS03/19, o amnestii ze dne 22. července 1919

Rozhodnutí Presidenta republiky č. MS02/20, o amnestii ze dne 27. května 1920

Rozhodnutí Presidenta republiky č. MS01/22, o amnestii ze dne 13. února 1922

Rozhodnutí Presidenta republiky č. MS02/22 o amnestii ze dne 5. června 1922

Rozhodnutí Presidenta republiky č. MS03/22, o amnestii ze dne 24. července 1922

Rozhodnutí Presidenta republiky č. 1178/1948 Ú.I., o amnestii v oboru občanského trestního soudnictví ze dne 19. června 1948

Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/1954 Ú.I., o amnestii ze dne 4. května 1953

Usnesení vlády č. 2/1953 Ú.I., o amnestii v oboru trestního práva správního ze dne 4. května 1953

Rozhodnutí Presidenta a vlády republiky Československé č. UL01/55, o amnestii ze dne 9. května 1955

Rozhodnutí Presidenta a vlády republiky Československé č. UL01/57 o amnestii ze dne 1. prosince 1957

Usnesení vlády republiky Československé č. UL02/57, o amnestii v oboru trestního práva správního ze dne 1. prosince 1957

Rozhodnutí Presidenta republiky a vlády Republiky československé č. 54/1960 Sb., o amnestii ze dne 9. května 1960

Rozhodnutí Prezidenta republiky č. 55/1968 Sb., o amnestii ze dne 9. května 1968

Rozhodnutí Prezidenta Československé socialistické republiky č. 52/1980 Sb., o amnestii ze dne 8. května 1980

Rozhodnutí Prezidenta Československé socialistické republiky č. 38/1985 Sb., o amnestii ze dne 8. května 1985

Rozhodnutí Prezidenta Československé socialistické republiky č. 167/1988 Sb., o amnestii ze dne 27. října 1988

Rozhodnutí Prezidenta Československé socialistické republiky č. 150/1989 Sb., o amnestii ze dne 8. prosince 1989

Rozhodnutí prezidenta Československé socialistické republiky č. RO01/90, o amnestii ze dne 1. ledna 1990

Rozhodnutí prezidenta Československé socialistické republiky č. OP01/90 o amnestii ze dne 16. února 1990

Rozhodnutí prezidenta republiky č. 56/1993 Sb., o amnestii ze dne 3. února 1993

Rozhodnutí prezidenta republiky č. 20/1998 Sb., o amnestii ze dne 3. února 1998

Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii ze dne 1. ledna 2013

Rozhodnutí prezidenta republiky č. 378/2013 Sb., o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti ze dne 29. listopadu 2013

Judikatura

nález Ústavního soudu ze dne 16. května 2000, sp. zn. II. ÚS 137/2000

Usnesení Ústavního soudu ze dne 5.3.2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12.2.2013, sp. zn. Pl. ÚS 7/13

Usnesení Ústavního soudu ze dne 27.2.2013, sp. zn. Pl. ÚS 17/13

Internetové stránky

ČT24. *První krok Václava Havla v úřadu – rozsáhlá amnestie* [online]. ceskatelevize.cz, 1.ledna 2010 [cit. 15. ledna 2017]. Dostupné na

<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ct24/domaci/1364393-prvni-krok-vaclava-havla-v-uradu-rozsahla-amnestie>>.

ČT24. *Dvě největší amnestie: Oba prezidenti po Novém roce čelili kritice* [online].

ceskatelevize.cz, 2.ledna 2015 [cit. 15. ledna 2017]. Dostupné na

<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1494381-dve-nejvetsi-amnestie-oba-prezidenti-po-novem-roce-celili-kritice>>.

ČTK, MP. *Lednová amnestie prezidenta Klause se týkala 111 263 osob* [online].

parlamentnilisty.cz, 29. prosince 2013 [cit. 20. ledna 2017]. Dostupné na

<<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Lednova-amnestie-prezidenta-Klause-se-tykala-111-263-osob-298326>>.

HEROLDOVÁ, Martina. *Miloš Zeman udělil druhou milost, opět kvůli vážnému zdravotnímu stavu* [online]. zpravy.aktualne.cz, 31. května 2016 [cit. 9. února 2017]. Dostupné na

<<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zeman-udelil-druhou-milost-prominul-29-mesicu-pachateli-ve-v/r~96b32298271e11e6a4100025900fea04/?redirected=1487678842>>.

MP. *Pokud neumíráte, nedostanete milost, potvrdil znovu prezident Zeman* [online]. parlamentnilisty.cz, 25. prosince 2014 [cit. 9. února 2017]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Pokud-neumirate-nedostanete-milost-potvrdil-znovu-prezident-Zeman-351681>>.

OVČÁČEK, Jiří. *Znění smíru mezi Mgr. Pavlem Hasenkopfem a Českou republikou – Kancelář prezidenta republiky* [online]. hrad.cz, 25. srpna 2015 [cit. 4. února 2017]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/pro-media/clanky-a-ohlasy/zneni-smiru-mezi-mgr.-pavlem-hasenkopfem-a-ceskou-republikou-kancelar-prezidenta-republiky-1-12105>>.

OVČÁČEK, Jiří. *Prezident republiky udělil z podnětu papeže Františka milost.* [online]. hrad.cz, 22. listopadu 2016 [cit. 4. května 2017]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-udelil-z-podnetu-papeze-frantiska-milost-13020>>.

PÁLKOVÁ, Šárka. *Amnestie? Šlo o podpis za podpis, připustil Nečas. Trestnímu stíhání unikl* [online]. lidovky.cz, 26. února 2014 [cit. 29 ledna 2017]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/amnestie-slo-o-podpis-za-podpis-pripustil-necas-trestnimu-stihani-unikl-14t-/zpravy-domov.aspx?c=A140225_135505_ln_domov_spa>.

ZEMAN, Miloš. *Prohlášení prezidenta republiky k amnestii* [online]. hrad.cz, 6. května 2013 [cit. 4. února 2017]. Dostupné na <<https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prohlaseni-prezidenta-republiky-k-amnestii-10088>>.

Abstrakt

Prezidentu republiky náleží několik důležitých pravomocí. Mezi tyto pravomoci patří amnestie a milosti, které jsem se rozhodla vybrat si pro svou bakalářskou práci. Má práce se zabývá těmito instituty od roku 1918 až po současnost.

Pokusila jsem se prozkoumat jak a jak moc jednotliví prezidenti tyto pravomoci užívali. Má práce zahrnuje také konkrétní čísla vyhlášených amnestií a udělených milostí. V této práci jsem zaměřila svou pozornost také na problematiku trestu smrti a milosti, jak často jednotliví prezidenti užívali tohoto institutu, aby trestu smrti zabránili. Další otázkou bylo, jakým způsobem může vláda České republiky figurovat v oblasti amnestie přestupků. Nicméně hlavní otázkou bylo: Jsou tyto instituty, amnestie a milosti, zásahem do moci soudní? Zjistila jsem, že se jedná o zásah do moci soudní a snažila se uvést důvody proč.

Mým cílem bylo analyzovat tyto ústavněprávní instituty a zamyslet se nad těmito instituty s ohledem na jejich užívání.

Abstract

President of the Czech republic have a several important powers. Between these powers belong an amnesty and a clemency, which I have decided to choose for my bachelor's thesis. My thesis deals with these institutes from the 1918 to the present time.

I tried to explore how and how much the individual presidents used these powers. My thesis includes numbers of declared amnesties and granted clemencies. In these thesis I turned my attention to the death penalty and the institute of clemency, how often the individual presidents used this institute to prevent a death penalty. Another question was how the government of the Czech republic can figure in the area of amnesty offences. Nevertheless the main question was: Are these institutes, amnesty and clemency, an intervention to the judicial power? I found out that it is an intervention to the judicial power and I tried to introduce reasons why.

My aim was analysed these constitutional institutes and have a think about these institutes with respect to their using.

Klíčová slova

Amnestie, milost, ústava, pravomoci prezidenta republiky.

Key words

Amnesty, clemency, constitution, powers of the president.